

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Aricoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:

PENTRU

AUSTRO-UNGARIA:

Pe un an: 10 cor.

Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:

Pe un an 14 franci.

Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 5069/1907.

Examenul de calificare preoțească cu candidații la preoție din dieceza Aradului prescris prin Statutul-Organic și Regulamentul special, să va țineă Luni în 17/30 Septembrie 1907 și zilele următoare la 9 oare anteameazăzi în sala de ședințe a Conzistorului diecezan gr. ort. rom. din Arad.

La examen sunt admiși toți acei absolvenți de teologie, cari conform §-lui 8 din Regulamentul special și-au susținut aici până la 31 August cererile corespunzător instruite.

Conzistorul eparhial gr. or. rom. din Arad.

† Hașdeu și Vulcan.

Două figuri de seamă, a căror activitate a fost de întâiul rang în viața noastră culturală, au apus, cu mult mai aproape unul de altul ca sfârșit, decât ca concepțiuni și însușiri, în decursul vieții.

B. P. Hașdeu a reposat în Domnul la 7 Septembrie în Câmpina, iar Iosif Vulcan la 8 Septembrie, în Oradea-mare.

Unul a brăzdat aproape o jumătate de veac, cu genialele sale concepțiuni, cu vasta sa cultură și spiritul său creator, toate terenele științei și artei române; celalalt, cu o răbdare superioară unui talent real, a fost așa zicând, reprezentantul modestei mișcări literare desfășurate aproape 40 de ani, dincoace de Carpați.

Unul e vulturul care domină înălțimile, cu forțele sufletului său, celalalt reprezintă răbdarea și nădejdea neînfrântă, cari nu lipsesc a produce foloase.

Ce deosebire între avântatul basarabean, — și blândul bihorean, o mare distanță a fost între cei doi academicieni, în zilele lor și totuși... »încap bine 'n patru scânduri«.

O stea a apus, o energie s'a istovit, — cu pietate să le zicem »Vecinica lor pomenire« și »Odihnească cu dreptii«!

† B. P. Hașdeu.

Neamul românesc pierde în marele savant B. P. Hașdeu pe unul dintre marii săi fii, cari au muncit în ogorul culturai. Ca toți din generația aceea mare care a existat la întemeierea României el a fost un enciclopedist care s'a încercat pe toate tărâmurile.

A fost filolog, istoric, poet, literat și filozof, — și în toate s'a manifestat cu acea înclinațiune spre geniul care i-a caracterizat toată viața și tot caracterul.

Bogdan Petriceicu Hașdeu s'a născut în 1836 în orașul Hotin din Basarabia. Dânsul și-a făcut studiile la universitatea din Hârcov, apoi a servit vre-o câțva timp în regimentul de husari Radetzki, pe când cu războiul din Crimeea. Demisionând din armată a venit la Cahul, tot în Basarabia.

La început a dus-o foarte rău în acest oraș, de oarece din motive politice, a fost desmoștenit până și de drepturile sale ereditare.

Peste puțin însă a fost numit membru la tribunalul civil din Cahul; nu a păstrat însă mult timp această funcțiune și în 1858 a trecut în România, unde s'a stabilit în Iași.

Aci, Hașdeu a întemeiat ziarul „România“ și a ocupat funcțiunea de profesor și bibliotecar al universității.

În anul 1863 el a fost numit membru istoric al comisiunii pentru cercetarea documentelor din București. Postul acesta însă nu l'a păstrat multă vreme. În 1867 el a fost ales deputat în camera liberală.

În 1876, Hașdeu a fost numit director al arhivei statului din București, post pe care l-a ocupat până la penziune, iar în 1878 a fost numit profesor la catedra de filologie din București, de unde s'a retras la penzie acum vre-o zece ani de zile.

Activitatea intelectuală a lui Hașdeu a fost cât se poate de variată; el s'a ocupat de istorie, filologie, a scris poezii, piese de teatru și tot a mai găsit destul timp, pentru a se mai ocupa și cu spiritismul, mai ales dela moartea talentatei sale copile, Iulia Hașdeu, care după cum se știe, a murit în anul 1888, la vârsta de 17 ani.

Hașdeu a fost însă și ziarit, ba și un polemist temut. Polemicile lui cu dl T. Maiorescu erau urmărite de toată lumea românească.

Dintre ziarele și revistele ce le-a condus cităm: Foaia din Moldova, Lumina, Aghiuță, Arhiva istorică a României, Satirul, Traian, Columna lui Traian și în sfârșit Revista Nouă.

La această din urmă revistă — care aparținuse întâi d-lui Victor Bilciurescu — se grupaseră talente tinere și necunoscute pe atunci ca Delavrancea, Al. Vlahuță și alții.

La început Hașdeu eră îndreptat numai spre istorie și prima lucrare istorică înscmnată a sa a fost „Istoria critică a Românilor“ din ambele Dacii în secolul al XIV-lea.

În această scriere, care va rămâne ca un document istoric pentru noi Români, se cuprind toate dovezile amănunțite despre pământul românesc. Tot aci dă etimologiile numelor orașelor române, descrie mănăstirile vechi cu legendele lor.

În literatură Hașdeu a luptat foarte mult, la început redactând reviste, în cari a publicat frumoase bucăți în proză și versuri, precum și piese de teatru dintre cari unele ca „Râsvan și Vidra“, au intrat în

repertoriul nostru clasic. Mai târziu a stat în capul grupului de literați din București care lupta cu „Convorbirile literare“.

Trebue să amintim aci, că în anul 1864 Hașdeu s'a căsătorit cu d-șoara Felicia, româncă dela Roșia Abrudului, al cărei frate pierise la 1848, bătându-se la Vinț, sub steagul lui popa Balint.

Dela istorie, Hașdeu trecu la filologie. În 1878, când fu numit profesor de filologie la universitatea din București, el dete la lumină „Cuvente din batrâni“.

În primul volum al acestei lucrări, Hașdeu s'a ocupat cu limba română vorbită între anii 1550 până 1600; în al doilea de cărțile populare ale românilor din secolul al XVI.

În 1881 publică psaltirea românească dela 1577 a diaconului Coresi.

În sfârșit, în anul 1886 începu publicarea acelei glorioase opere intitulată „Etymologicum magnum Romaniae“, care însemnează o dată foarte importantă în dezvoltarea noastră intelectuală.

Cu drept cuvânt se poate spune că dela Cantemir și până azi, Hașdeu a fost cel mai fecund învățat ce am avut noi românii.

Printre alte opere lingvistice ale sale, cari au fost apreciate și de savanții străini, putem cita: Principii de filologie comparativă, Fragmente pentru istoria limbei române, Beaudoin de Courtenoy, zîna Filma, Goții și Gepizii în Dacia, etc.

Pentru teatrul a scris „Răsvan și Vidra“, dramă în versuri, și „Trei crai dela răsărit“.

Am spus că Hașdeu se ocupa și cu spiritismul.

Hașdeu a scris în această direcțiune: „Sic cogito“, „Cine? De unde? De când?“ și altele.

Moartea iubitei sale fiice îl zdrobise cu totul, cercetările acestea i-au redat curajul de a trăi, de a munci înainte.

Academia Română s'a onorat mult având în el pe unul dintre membrii, cari azistau regulat la ședințe, făcând în totdeauna comunicări foarte interesante.

*

† Iosif Vulcan,

membrul Academiei Române, președintele fondului de teatru național român, membru de onoare al „Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român“ membrul societății literare „Kisfaludy“, președintele direcțiunii institutului de credit și economii »Bihoreana“ ș. c. l.

De patruzeci ani și ca director al revistei „Familia“, și ca scriitor de piese teatrale, dar mai ales ca președinte al fondului de teatru, numele lui Iosif Vulcan a fost pe buzele fiecărui cărturar român.

Și-a câștigat merite neperitoare indeosebi în calitatea sa din urmă: într'adevăr numai stăruinței sale și manierei de a ști să adune și să țină la un loc elementele noastre culturale, Fondul de teatru s'a mărit și a crescut totdeauna și numărul celor cari s'au angajat să lucreze pentru realizarea acestei idei, cărei decedatul i-se devotase din tinerețe și pentru care muncea și obosea până ce bătrânețele au luat stăpânire ș'asupra vigurosului său suflet.

Din partea intristatei soții a defunctului ni-s'a trimis următorul necrolog:

— Aurelia Vulcan născută Popoviciu, cu inima frântă de durere anunță trecerea la cele eterne a scumpului și neuitatului soț Iosif Vulcan, membrul Academiei Române, președintele fondului de teatru național român, membrul de onoare al Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român, membrul societății literare „Kisfaludy“, președintele direcțiunii institutului de credit și economii „Bihoreana“, ș. c. l. urmată după grele suferințe astăzi la 26 August (8

Septemvrie) 1907, dimineața la ora 6 în etate de 66 ani împărțit cu sfintele taine. Osămintele scumpului defunct se vor așeza spre odihnă vecinică după rîlul bisericii gr. cat. la 28 August (10 Septemvrie) ora 10 a. m. în cimiterul orășănesc. Oradea-mare 26 August (8 Septemvrie) 1907.

În veci amintirea lui!

O carte de școală.

În tânguitul nostru de azi făcut la toate prilejurile, că n'avem cărți bisericești — nici de știință nici de școală — tipărite în românește, tuturor — cred — ne face bucurie apariția cărțicelei „Istorie biblice“, datorită zelosului frate în Hristos, Nicolae Crișmariu.

În arșița verii, când după uscăciune de o lună și mai bine, bunul Dzeu varsă darul său peste oameni în chipul picurilor de ploae, — toată lumea tresare par'că veselă, se răcorește trezită ca de un acord dulce; o impresie la fel — socotesc eu — trebue să învâluie și preoțimea catehizatoare de azi, când lângă sarcina ce crește zi cu zi, li se ivește un ajutor sincer, o carte ce fuge pe 80 pagini.

Părintele Crișmariu adică, în urma greutăților ce singur le-a întâmpinat propunând studiul religiunii, în lipsa manualelor de școală a prins bunul gând de a înlesni predarea studiului religiunii băeților, care lucru prin edarea cărții amintite s'a ajuns încâtva.

Recenziune meritorie manualului din chestiune i-sa făcut prin profesorul nostru de teologie Dr Iustin I. Suci, profesorul acestui colegiu la institutul nostru diecezan, încă atunci când cartea era manuscris numai, — dreptce nu fac dare de seamă amănunțită, ci las aci să urmeze niște observări private, înșirate nu pentru a coborî noul exemplar al bibliotecii bisericești, ci pentru a arăta după credința mea, prin ce s'ar putea face cartea mai plăcută școlarilor și mai prietinoasă celor ce se vor indeletnici cu dânsa.

În domeniul științelor vecinic se fac scrutări, prin ce ele se desvoltă într'una. Dinamica, calorica, medicina etc. de azi, la toată întâmplarea e mai vastă, mai perfectă cași înainte fie chiar cu un deceniu, căci descoperirile nu se curmă ci se adaug tot nouă. Teologia însă avându-și deja zenitul perfecțiunii sale în descoperirea divină cuprinsă în sf. Scriptură, nu se mai desvoltă lăuntric, ci toate progresele pe teremul teologic se mărginesc la unele îndigetări, mărturii desgropate, cari nu descopăr adevăruri nouă, ci înlesnesc numai priceperea vr'unei acțiuni din revelațiunea dnezească. Amăsurat acestei împrejurări, materialul teologic este vecinic același, numai prelucrarea lui e alta, dreptce și cartea de religione despre care curge vorba, nu conține decât momentele revelațiunii scoase din sf. Scriptură în piese scurte, ca elevii să le poată pricepe.

În general privit manualul, nu poți zice altceva decât că-i bine lucrat, și destul de vast, formând la toată întâmplarea un progres față cu cărțicea cu asemenea conținut edată de Dr. Barbu. În special apoi tratând cartea, nu poți trece să nu te oprești la unele lucruri, cari mai mult ori mai puțin preocupă manualul. Rânduelile pedagogice pentru școalele elementare prescriu, ca toate piesele ce li-se dau spre studiere să fie ușoare de priceput și de însușit, mântuite de piedeci, care principiu cardinal îl află eu ici colo prea subțire avut în vedere. În vrâsta de opt—zece ani șco-

larii au slabă facultate combinativă, la o adâncime în judecăți nu-l poți face să se opriască, el rămâne d'asupra lucrului, având plăcere să fugă cu mintea peste istorisiri, cari dacă sunt compuse plastic și curgător îi plac, la caz contrar nu le povestește cu drag, ci le rupe ori cum, să le deie gata. Și o piesă, ce o poate împreună? Citate prea multe ori propozițiuni al căror înțeles se scoate cu greu. Predarea Test. Vechiu cu citate precum știm e de încunjurat cât se poate, căci modul de gândire oriental, înfloriat cu tropii de toate nuanțele, nu-l prea pricepe elevii. La pag. 29 b. o. stă scris „Umple cornul tău cu unt de lemn și mergi la Iesse în Vitleem etc., metafora aceasta nu o va pricepe nici un elev. Însușirea unei piese, o împedecă nu numai citatele alegorice ci și cele mai puțin grele, căci toate au să fie zise fără greș, care lucru e greu de ajuns, dreptce cât e posibil au să fie evitate textele, dovadă ne pot servi manualele altor confesiuni, unde materialul este predat liber, fără citate

La finea pieselor se află — conform cerințelor pedagogice — câte-o „învățatură“ unde prin texte culese din sf. Scriptură se sprijinesc cele zise în piesa ce îi premerge. Aici încă ne întâlnim cu împrejurarea de mai sus că adecă sunt prea „ingrămădite“ care observare s'a făcut — cu drept — și în recenziunea oficioasă. Rostul notiței reasumătoare la călcăiul unei piese îl pricep eu astfel, că conținutul biblic avem să-l tocim în vorbe de îndemn pentru școlar, arătându-i calea, cheia cu care să poată deschide împărăția color buni, morali și cinstiți. Amăsurat acestei judecăți — cred eu — eră mai bine dacă locul citatelor biblice din „învățături“ îl aveau sfaturile practice părintești, cari rămân mai bine în memorie, producând folos îndoit.

Că pentru ce țin să militez pentru felul aci arătat de reazumare, iată dau lămurirea.

După ce a recitat elevul piesa, ca să aibă un grăunte de folos, îl întrebăm ce-i învățătura din cele spuse, și dacă b. o. va fi întrebă la piesa 33 (Cina cea de taină), va rosti patru citate ce sunt date acolo; fără ca să înțeleagă încă folosul real al cinei de taină, rostul ei azi în biserică noastră etc. Atât în tratarea Test. V. cât și a celui nou, instrucțiunea cu atât va fi mai corectă și rentabilă cu cât se vor prezintă mai marcant în formă înțeleasă de elev acțiunile biblice. La intrarea în biserică, la piesa Iov, Iacob, Avram etc., citatele dela Ioan, Luca, Epistola Rom. etc., nu vor produce efectul unor îndemnări scurte făcute în limbaj ușor.

(Va urma).

Din trecutul nostru cultural.

Problema originii limbii românești. Primele cercetări asupra limbii românești, scrise, într-o măsură oarecare cu pregătire științifică, s'au făcut de cei trei importanți scriitori ardeleni, S. Micu Klein, Gh. Șincai și P. Maior.

Acești trei apostoli ai culturii românești au muncit și au luptat cu condeii, pentru a dovedi latinitatea limbii românești și proveniența romanică a poporului românesc.

Se impunea studiarea acestor probleme, pe la sfârșitul veacului XVIII și începutul celui al XIX-lea, cu atât mai ales, cu cât unii învățați străini, dintre cari amintim pe germanii: *Fr. Sulzer* și *Chr. Engel*, în studiile lor despre Români au susținut, că limba și poporul românesc nu sunt de naștere din Dacia Traiană și nu au un caracter latin, ci s'au născut în peninsula balcanică și au un caracter mai mult slav.

Față cu această teorie, învățații români amintiți susțin latinitatea limbei noastre cum și nașterea și continuitatea viețuirii poporului românesc, în Dacia Traiană.

Deși cestiunea continuității ori necontinuității neamului românesc în Dacia-Traiană nu are a face cu latinitatea limbei române, evidentă pentru cunoscătorii ei prin însuși înfățișarea ei,¹⁾ a dat naștere la o mulțime de discuții istorice și de filologie, cari abea în zilele noastre au fost științificește lămurite. [În special O. Densusianu: *Historie dela langue Roumaine* și Dr. D. Onciul: *Originea Principatelor române*, au dat soluții, din partea românească].

Bibliografia chestiunii originii

limbii și poporului românesc. Călugărul *Nestor* din Kiew, care a trăit pe la sfârșitul veacului XI, scrie în *Cronica* sa, că la venirea lor în Europa, Maghiari, ajungând la râul Nipru (Dnieper) au gonit pe Valahi, cari luaseră țara Slavilor (Ruteni?), și cari se întind până în Ilirie.

Anonymus Belae (III) *regis* vorbește despre împărțirea Daciei Traiane, la sosirea Maghiarilor în actuala patrie, în ducate, între cari amintește și ducatul valah al lui Gelu, din Ardeal (părțile Clujului și câmpiei din dreapta Murășului); ducatul bulgaro-valah al lui Menu-morut (părțile bihorene și crișene); și unul bulgar (ca element dominant, probabil!) al lui Glad, în părțile sudice ale țării (banatice).

Nibelungenlied, poemul epic german (probabil redactat în veacul XII) vorbește despre Români și ducele lor „Ramune“, cari merg la nunta lui Atila²⁾.

Bonfinius, istoriograful de curte al regelui Ungariei Matei Hunyadi, zice despre Români: „non vitae quantum pro linguae incolunitate certasse videantur“.

Aeneas Sylvius Piccolomini susține, că „Valahii“ sunt de origine romanică și au o limbă italică.

Aceștia sunt vechii istoriografi, cari sunt pentru continuatea în Dacia Traiană și latinitatea (romanitatea) poporului românesc Tocmai în veacul XVIII vin acei

¹⁾ De monte in vallem venio De pe munte în vale vin
In vallem venio, ad rivum lenem În vale vin la râul lin,
Ut ipsius aqua praeclara Ca cu apa lui prea clară
Limpida et satis bona, Limpede și bunișoară,
Sitim longam extinguum, Seta lungă să mi-o sting,
Qualem non poteram frangere. Care nu puteam s'o frâng.
Etc. S. a.

²⁾ Der Herzog Ramune unzer Vlachen lant,
Mit sieben-hundert mannen kom er für sie gerannt.

scriitori străini, cari contestă această teorie. Ei sunt, următorii: *Iohann Thuman*¹⁾. *Iosef Sulzer*²⁾ susțin, că suntem slavi și am trecut din peninsula balcanică în stânga Dunării, pe la sfârșitul veacului XII; tot așa *Chr. Engel*³⁾; iar *Robert Roesler*, cu *Rumänische Studien*, tipărit la Lipsca la 1871, face curent științific, anti-continuist. Lui îi urmează mai ales scriitorii maghiari ca *P. Hunfalvy* (*Oláhok története*), și alții mai puțin însemnați, unii socotind pe români veniți chiar dela... Volga, alții de slavi, alții de italieni, imigrați în Ungaria între veacurile IX - XIII.

Dintre scriitorii români amintim, cu părerile lor, pe următorii: *Gr. Urechia* (*Dela Râm ne tragem*); *M. Costin* (*Neamul țării Moldovii de unde dărează*, — *Din țara Italiei, tot omul să crează*); *D. Cantemir* (*Nimeni nu i-a clintit vre-odată de pe pământul câștigat, pe legionarii lui Traian*). — Aceștia sunt cronicarii.

Dintre istoricii amintim, în frunte pe *Petru Maior* căruia îi stă aproape *G. Șincai*, marele cronicar și *S. Micu Klein*; între ei însă, *P. Maior* cristalizează teoria latinității și continuității, în chipul următor:

Nu a mai rămas picior de Dac în Dacia Traiană (după *Eutropiu*, *Flaviu Vopiscus* ș. a.) — în urma distrugerilor răsboaielor traianice; deci Românii sunt urmașii colonilor romani. Limba lor poate fi socotită de mai bătrână decât cea latină clasică, deoarece s'a născut direct din rustica latină, în mod firesc, iar nu artificial, ca cea literară, deși au aceeași bază. Deci suntem reprezentanții elementului roman, „strănepoții lui Traian“.

Această exagerare a teoriei și din punct de vedere istoric și lingvistic, în zile grele de patimi și suferințe ale poporului românesc, au răsunit în urechile și sufletul lui, ca o evanghelie deșteptătoare a conștiinței naționale. Apostolia lui Maior e mare, mântuitoare; pentru știința rece însă va vorbi apropiatul viitor, care... a și sosit, în timpul nostru. Urmează scriitorii români contemporani, cari s'au rostit în această chestiune: *B. P. Hașdeu* (*Istoria Critică, Strat și substrat, Basarabii*); *A. D. Xenopol* (*Critica teorii lui Roesler*); *Dr. D. Onciul* (*Originea Principatelor*); *N. Iorga* (*Geschichte des rumänischen Volkes*); *O. Densușianu* (*Historie dela langue roumanie*).

(Va urma.)

Calendarul diecezan pe anul visect 1908.

In editura tipografiei diecezane gr. or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procura atât pela administrația tipografiei diecezane, strada Bathányi Nr. 2, cât și dela toate librăriile, cu prețul de 40 fil.

³⁾ Untersuchungen über die Geschichte der oestlichen Europäischen Völker. 1774.

¹⁾ Geschichte des Transalpinischen Dacies.

²⁾ Geschichte der Moldau und Valachen 1804.

(20 cr.) — *Se estinde pe 14 coale de tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, și calendar economic, șematismul mitropoliei gr. or. române din Ungaria în genere și al diecezei Aradului în special, cronologia pe anul 1908, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile, întunecimile etc.; Genealogia familiei domnitoare, târgurile din Ungaria după datele cele mai nouă, instrucțiuni postale și telegrafice etc.; iar în partea literară: *Mama, de Maria Cioban*; *Vestitorii, de animatul nostru prozator Mihail Sadoveanu*; *Câniă-mi lăutare, de Ion Minulescu*; *Învățătura face pe om, de zelosul nostru învățător și colaborator I. Groșorean*; *Cei trei tâlhari, de I. Tolstoi*; *Stele, de Cornelia din Moldova*; *Răul din fire, de Petru Popa*; *Codrul părăsit, de M. G. Dopp*; *Ceva despre învățatură, de harnicul nostru învățător Pavel F. Dârlea*; *Cântece de joc de pe la Arad*; *Proverbe și sentințe, de T. I. Magier*; *Sfaturi economice, Sentințe, glume și anecdote. Clisee din viața noastră bisericească. Reclame și inserate de tot felul.**

Îl recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, îndeosebi preoțimei și învățătorimei noastre, căci în calendarul acesta, pe lângă un preț de 40° fil., află și o carte de lectură bună și instructivă și un îndreptar sigur în afacerile administrative ale bisericii și școlii noastre.

Cei ce primesc spre desfacere mai multe exemplare din acest calendar, unicul și oficios în dieceza noastră, și le solvesc la timpul indicat de noi, primesc ca rabat 20 % dela prețul calendarelor, expedate franco, de asemenea an de an și un

Calendar de părete

după ambele stiluri, cu scala timbrelor, care e absolut indispensabil pentru oficiile noastre bisericești-școlare și e un ornament de părete în casa fiecărui creștin.

Aviz!

Legea nouă școlară. A apărut în traducere românească și se află de vânzare în tipografia diecezană din Arad cu prețul de 2 cor. plus 20 fil. porto poștal. Cartea cuprinde și toate explicațiile necesare la fiecare §. precum și întreaga instrucțiune ministerială referitoare la aplicarea acestei legi. Limbajiu e cât se poate de poporal, s'a tipărit numai un număr restrâns de exemplare, cei ce doresc a o avea să grăbească a și-o procură.

CRONICA.

Consistor plenar s'a ținut Joi, în localul consistorial din Arad, sub prezidiul P. S. S. Dlui Episcop diecezan, față fiind următorii d. d. membrii: P. C. Sa protosincelul Roman R. Ciorogariu, referentul G. Popoviciu, protopopii Dr. I. Trailescu, M. Leucuța, preoții Tr. Magier, T. Opreanu, C. Ursuț, referentul Dr. G. Ciuhandu, secretarul V. Goldiș și asesorii G. Serb, G. Purcariu, P. Truța, I. Russu Șirianu, Em. Ungureanu, I. Moldovanu și A. Călniceanu.

S'au luat decisiuni, pentru întărirea situației școlii de fete din Arad și pentru tractul Butenilor a fost numit protopop preotul Tr. Magier.

P. S. Sa a reținut la ospitaliera-i masă pe toți membrii consistorului.

Deschiderea anului școlar. La institutul nostru diecezan pe de-teol. din Arad, s'a deschis anul școlar cu ceremonialul religios cuvenit, binevoind a asista de astădată și P. S. Sa Dl. Episcop diecezan, la serbare, prin ce s'a ridicat indeosebi solemnitatea ei. După serviciul divin al sf. liturgii și chemarea Duhului sfânt, oficiat de P. C. Sa Roman R. Ciorogariu asistat de P. P. D. D. G. Bodea, Al. Vesalon și Dr. I. Suci, P. S. Sa Dl. Episcop a mers la seminar însoțit de Directorul seminarial. S'a sfințit apa prin spiritualul Al. Vesalon, apoi colegiul profesoral și elevii au săratat crucea și au fost stropiți de P. S. Sa. Adresându-se P. S. Sale cum și corpului profesoral și tinerimei, Directorul desvoltă principiul credinței, pornind dela cuvintele Mântuitorului: „Petre, tu ești piatra, și pe această piatră voi zidi biserica mea”. P. S. Sa într-o foarte edificatoare vorbire arată importanța misiunii la alegere carierei apostolești și luminătoare. După citirea legilor școlare, și după stropirea încăperilor școlii P. S. Sa părăsește institutul, petrecut de Director și corpul profesoral până la trăsura, în mijlocul caldilor urări pornite din inima.

Nou secretar mitropolitan a fost ales în ședința dela 3 I. c. dl N. Zigre, până acum secretar al consistorului din Oradea-mare și avocat.

Convocare. În senzul §§-lor 23 și 26 din statute membrii Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român se convoacă la adunarea generală ordinară în Bistrița, în zilele de 21 și 22 Sept. st. n. 1907. Programul adunării este: Ședința I. Sâmbătă, la 21 Septembrie st. n. la orele 11 a. m. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării generale. 2. Înscrierea delegaților prezenți. 3. Raportul general al Comitetului central. 4. Alegerea comisiunilor pentru: a) examinarea raportului general; b) cenzurarea socotelilor anului 1906 și a proiectului de budget pentru anul 1908; c) înscrierea membrilor. 5. Prezentarea eventualelor propuneri.*) Ședința II. Duminică, la 22 Septembrie st. n. orele 10 a. m. 1. Raportul comisiunilor. 2. Alegerea comitetului central, a prezidentului și a vice-prezidentului. 3. Fixarea locului pentru adunarea generală din 1908, 4. Dispozițiuni pentru verificarea procesului-verbal. 5. Inchiderea adunării generale. La orele 4 d. a. ședința festivă a secțiunilor științifice-literare și conferințe publice. *Sibiul*, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, ținută la 24—26 August 1907. *Iosif Sterca Șuluțu*, prezident. *Oct. C. Tăslăuanu*, secretar.

*) Eventualele propuneri au să fie prezentate în scris prezidiului Asociațiunii (în Sibiul, Strada Morii Nr. 6) cu 8 zile înainte de adunarea generală.

Cronică bibliografică.

Pentru domni catiheti. Fiind provocat din unele părți a da clarificare asupra cărții mele de religione: „*Istorie biblice*”, că pentru care clasă a școlii elementare e scrisă, răspund: Pentru a II-a, a III-a și a IV-a, în cari, conform planului de învățământ, se propun istorioarele biblice. De aceea, titlul cărții e

scris în termeni generali: „*Istorie biblice, pentru elevii școlilor elementare*”. *Nicolae Crișmariu*, paroh-catihet.

„*Cantorul bisericesc*” opul învățătorului George Bujigan, a eșit de sub tipar și se poate căpăta la autorul editor în Déliblăt (Temes m.) broșat 10 cor. legat în pânză frumos aurit 12 cor., iar legătura luxoasă în piele 16 cor. Acest op reduce folosirea mineiului, Triodului, Pinticotariului, Catavasierului, ohtocului și molitvelnicului. Cuprinde și întreg tipicul bisericesc. Doritorii să grăbească fiindcă s'au tipărit număr restrâns.

„*Luceafărul*” Nr. 16 cu următorul sumar: C. Sandu-Aldea, Datorie. D. Nanu, Turnul de Ivoiru (poezie). Dr. Alex. Bogdan, Limba literară și limba populară. I. Borcia, Ifigenia de Goethe, Act. IV, Sc. V-a. G. C. Ionescu, Boierul (sfârșit). Din popor. V. Cioflec, Impresii: Umilă Coroană. O. C. T. Pagini străine: Scamatorul din Notre-Dame de Anatole France. Zoe Gârbea, Expoziția de artă din Veneția (1907). Cronica: Frăție. O carte foarte bună. Un institut biblic. Știri. — Poșta Redacției. Ilustrațiuni: Oscar Spätbe: Satir (brons), Bacantă (marmură), Bustul arhitectului Clavel, Joița (marm.), Evlavie (Bas-relief în marmură).

Tara Noastră nr. 35: Teatru: Achim Filăru. „Viitorul”. La școală! Ceva despre meseriași. Deprinderi rele. Din popor. Știri.

În editura tipografiei diecezane din Arad au apărut în ediții nouă și se află de vânzare următoarele: **Istorie biblice** de Nicolae Crișmariu ediția I, prețul 40 fil.

Carte de citire pentru clasele 5—6 de Iosif Moldovan și consoții, ediția I, prețul 1 cor.

Abc-dar scris pe baza metodei cuvintelor normale de Iuliu Vuia ediția I prețul 40 fil.

Cărți de școală.

Să aduce la cunoștința domnilor profesori și învățători, că manualele de școală, scrise de fiertatul profesor Dr. Ioan Petran și aprobate de Venerabilul Consistor și înaltul Guvern, sunt a să căpăta și mai departe la vād. Aurelia Dr. Petran, Arad strada Lázár-Vilmos 4. Manualele sunt:

1. Gramatica rom. pentru învățământul secundar partea primă Etimologia, prețul 2 coroane;
2. Gramatica rom. pentru învățământul secundar partea a doua Sintaxa, prețul 1 cor. 50 fil.;
3. Gramatica elementară pentru cl. III și IV, prețul 30 fileri;

4. Gramatica elementară pentru cl. V și VI, prețul 60 fileri.

Domnii profesori și învățători primesc 20% rabat.

Concure.

Pe baza rezoluțiunii Veneratului Consistor de dtul 30 Iulie 907 Nr. 1732/1907 B, prin aceasta se escrie de nou concurs pentru îndeplinirea parohiei a doua

vacantă din **Oradea-mare**, (Nagyvárad-Ujváros) cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul hiecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1. Dela biserică 200 cor. 2. Dela Oraș 426 cor. 3. Venitele stolare 165 cor. 4. interesele fundațiunei Takécs și Rózsa 64 cor. 5. Intregirea dela stat, în care se cuprind 300 cor. și re-lutul de cvartir 1188 cor. 52 fil. 6. Pentru serviciul ce va prestă la spitalul alienaților va primî anualminte 200 cor. De tot 2144 cor.

Parohia fiind de **clasa primă**, dela recurenți se recere e valificațiunea prescrisă în §-ul 17 al Regulamentului pentru parohii din 1906.

Serviciile bisericești alegându-l preot va avea ale îndeplini împreună cu parohul-protopop cu săptămâna. La caz însă când parohul-protopop va fi ocupat cu agendele oficioase protopopești alesul e îndatorat a-l substitui pe acesta atât în serviciile bisericești cât și în funcțiunile obveninde în parohie.

După ce parohia nu se poate împărți teritorial-minte între cei doi parohi, așa se decide, că aceea și deacum înainte rămâne una pentru ambii parohi, având înse stolele obveninde a le împărți ambii preoți între sine în părți egale.

Alegându-l preot are să catehizeze la toate școalele elementare, civile comunale și confesionale de pe teritoriul parohiei, precum și la școala inferioară de industriași fără a aștepta vre-o remunerațiune dela comuna bisericească ori dieceză.

Recursurile ajustate cu documentele prescrise și adresate comitetului parohial din Oradea-mare (Ujváros) sunt a se așterne P. O. Oficiu protoprezvital din Oradea-mare, în termenul indicat mai sus, iar recurenții cu observarea dispozițiunilor §-lui 20 din Regulamentul pentru parohii, vor avea să se prezinte în s. biserică din Oradea-mare (Ujváros), spre a-și arată dexteritatea rituală și omiletică.

Dat din ședința comitetului parohial ținută la 9/22 Iunie 1907.

Nicolae Zigre,
preș. com. par.

Nicolae Firu,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Toma Păcala* protopop în Oradea-mare.

—□—

1—3

În urmarea incuviințării Venerabilului Conzistor gr. ort. rom. orădan de sub Nr. 153 /B/ 1907 se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei de **clasa III-a Poenile de jos** din tractul Vașcoului cu termen de alegere pe **30 Septevre** v. a. c.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1) Intravilanul de sub Nr. 16 a cărții funduare cu teritor de 623 st. □ a cărui venit anual e 30 cor.; 2) Estravilanul de sub Nr. 110 a cărții funduare în mărime de 2 holde catastrale și 1587 st. □ cu venit anual de 40 cor. 3) Alt estravilan în mărime aproape de 2 holde cu venit de 30 cor. 4) Venitele stolare: dela botez 40 fil., dela înmormântare mică cor., iar dela înmormântare mare 4 cor. 40 fil., și dela cununii 2 cor. 5) întregire dela stat pentru preoții sub 8 clase 709 cor. 64 fil.

Dările publice le va solvi cel ales, asemenea se va îngriji și de cvartir.

Ceice vor reflectă la aceasta parohie sunt poftiți a-și trimite rugările lor ajustate conform §-lui 13 din statutul organic și adresate comitetului parohial

concernent, subsemnatului în Segyest p. u. Rieny c. Bihor, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare, cu observarea §-lui 20 din regulamentul pentru parohii să vor prezentă la sf. biserică din Poenile de jos spre a-și arată desteritatea în cant, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopes.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătoresți dela școala gr. ort. rom. din **Săud**, ppopiatal Vașcoului se escrie concurs cu termen de alegere pe **30 Sept.** v. a. c.

Emolumentele împreunate cu aceasta stațiune sunt: 300 cor. în bani, 10 metri lemne venitele cantorale 60 cor. cvartir cu grădină; întregirea salarului și cvinevenalul se cere dela stat.

Cei ce doresc a reflectă la aceasta stațiune sunt poftiți a-și trimite recursele lor, ajustate conform §-lui 61 din regulament și adresate comitetului parohial concernent, subsemnatului în Segyest p. u. Rieny (c. Bihor) iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare să pot prezentă la sf. biserică spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopes.

—□—

2—3

Prin pensionarea și respective moartea inv. Petru Avrămuț devenind vacant postul de învățator dela clasele III VI de băeți din comuna **Toracul-mare** com. Torontal, prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumentele anuale sunt: salar în bani gata 400 cor.; 4 jugere pământ arător de clasa I a cărui arendă anuală este minim. 200 cor.; până ce comuna bisericească va edifica cortel corespunzător, alesul va primî pentru cortel un relut anual de 150 cor.; pentru conferință și adunările districtuale 20 cor.; scripturistica 10 cor. La înmormântări alesul va participă perondat cu ceialalți doi învățatori pe lângă o taxă de una coroană; dela părăstas 1 cor.

Alegându-l va avea să împlinească și să conducă cântările bisericești în strana dreaptă și a se îngriji de școlari pentru a-i instrua în răspunsurile de cântări rituale, — se pretinde pe lângă e valificația învățăto-rească să aibe 4 clase medii și să fie capabil de a instrua și conduce cor vocal fără altă remunerație. Alegându-l va avea să intrueze și școala de repetiție cu băieții deobligati. Cei cu e valificație mai inferioară nu se vor admite în candidare.

Recursurile instruite cu toate documentele prescrise de lege și adresate comitetului parohial au a se trimite P. O. Domn Paul Miulescu protopop și inspector școlar în Nagy-Komlos (Torontal) iar până la alegere are să se prezinte în sfânta biserică pentru a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința com. par. dela 12/25 Aug. 1907.

Pavel Cicala
notar com. par.

Iuliu Rașa
not. com. par.

Pentru conțelegere: *Paul Miulescu* protoprezviter.

—□—

2—3

În urma încuviințării Venerabilului Conzistor orădan de sub Nr. 1815/B 1907 prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei de classa a **II-a Ferice** din protopopiatul Vașcoului cu termen de alegere **23 Septembrie** v. a. c.

Emolumentele sunt: 1) pământ parohial cu venit de 40 cor. 2) bir preoțesc 130 de brădii cucuruz sfărmat. 3) dela înmormântări mari câte 4 cor. 40 fil., dela înmormântări mici câte 2 cor., dela liturgii 80 fil., dela maslu 2 cor., dela botez 50 fil., dela cununii 4 cor., dela slujbe mici câte 40 fil. 4) întregire dela stat pentru preoții sub 8 clase 410 cor. 76 fil., iar pentru cei cu 8 clase 1210 cor. 76 fil. De cvartir deocamdată să va îngriji cel ales.

Cei ce vor reflecta la aceasta parohie sunt poftiți, ca recursurile ajustate conform regulamentului și adresate comitetului parohial concernent, să le înainteze oficiului ppesc gr. ort. român al Vașcoului în Segyest p. u. Rieny (c. Bihor) având a se prezenta în termenul regulamentar în sf. biserică din Ferice spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopesc.

—□— 3—3

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu orădan de datul 30 Iuliu a. c. Nr. 1857/B pentru îndeplinirea parohiei vacante de a **III-a clasă** din comuna **B. Sânmiclăușiu** se publică concurs cu termen de alegere în **16/29 Septembrie** a. c.

Dotățiunea constă din pământ de 3 $\frac{1}{2}$ jugăre; birul dela 70 căși câte 1 vică cucuruz; stoalele îndatinate; locuință și întregirea dela stat a dotațiunii stabilită conform pregătirilor alesului.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie, au a-și înainta documentele la P. O. D. protopop Petru Serb în F. Győrös, având până cu 8 zile naintea alegerii a se prezenta la sf. biserică pentru a cânta ori celebra și predică.

Dat din ședința comitetului parohial din B. Sânmiclăș ținută la 15/28 Iuliu 1907.

Alexandru Papp
președ. com. par.

În conțelegere cu: *Petru Sârbu* protopop tractual.

—□— 3—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătorești din **Căcărău**, pe baza dispozițiunii Ven. Consistoriu de sub ad. Nr. 3754/907, se escrie concurs din oficiu, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Venitele sunt: a) în bani 300 cor.; b) pentru conferință 10 cor.; c) scripturistica 8 cor.; d) 10 șin. bucate (jumătate grâu, jum. cucuruz); e) 6 st. lemne și pentru sala de învățământ; f) cvartir și grădină în natură; g) întregirea venitelor dela stat cu 320 cor., de unde se vor cere și eventualele cvincvenale.

Recursurile ajustate regulamentar și adresate comitetului par. să să substearnă Oficiului ppesc gr. ort. român din Buttyin (com. Arad), având recurenții a se prezenta în termenul de sus, în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Ioan Georgia protoprezviter, adm. ppesc.

—□— 3—3

Licitațiune minuendă.

În conformitate cu concluzul Ven. Cons. diecezan gr. ort. rom. din Arad de dto 27 Iulie (19 Aug.) 1907 Nr. 2148/1907 se publică licitațiune minuendă pentru renovarea Sf. biserici gr. ort. rom. din comuna **Odvoș** pprezv. M. Radna cu prețul de exclamare 1146 cor. 80 fil. pe ziua de **16/29 Sept.** 1907 la 3 oare d. m. în localitatea școalei din loc. Licitanții au să depună ca vadiu 10⁰/₀ din prețul de strigare, sau în numerar, sau în papire de valoare. Preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la of. parohial din loc. Comuna bis. își rezervă dreptul de a da lucrarea spre executare aceluia dintre licitanți, în care va avea mai multă încredere. Licitanții nu-și pot forma drept de a pretinde călătorie și diurne pentru participare la licitație.

Contractul încheat pentru întreprinzători va fi valabil după subscriere, iar pentru com. bis. numai după aprobarea Ven. Conz. diecezan.

Din ședința com. par. gr. ort. rom. din Odvoș, ținută la 19 Aug. (1 Sept.) 1907.

Aurel Raica
preș. com. parohial.

Nicolae Dima
notarul comitetului.

—□— 1—3

La tipografia diecezană se află spre vânzare cu prețul de 30 fil. + 5 fil pentru porto. „Regulament pentru procedura la alegeri de protoprezviter“

*

Dela tipografia diecezană să poate comandă cu prețul de 4 fil., coala din tipăriturile Atestate școlare tipărite în limba română; iar în limba română-maghiară coala cu 6 fil.

➔ **Compactor român în Arad** ➔

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșă.

Legătură fină și durabilă.

➔ **Prețuri moderate.** ➔

„Janus

„institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“

— pentru Austro-Ungaria. —

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile.

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000,000 cor. § Avera institutului 31.000,000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric

==== Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(9)

Tipografia diecezană,

Arad, strada Batthányi Nr. 2. Telefon pentru oraș și comitat: 266.

fiind arangiată după cerințele moderne își recomandă atelierul său executând orice lucrări atingătoare de această branșe, grabnic, lucrări cu gust, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Comande se primesc și prin telefon. Library Cluj

Fondată la anul 1887.

Fondată la anul 1887.

„VICTORIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII SOCIETATE PE ACȚII

Centrala în Arad, calea Arhiducelui Iosif Numărul 2.

(vis-à-vis de primărie) casa proprie.

Filiala în Chișineu, (Kisjenő) casa proprie.

Capital societar .	1.200,000 C.	§	Depuneri spre fruct.	6.000,000 C.
Fond de rezervă .	900,000 C.	§	Circulațiunea anuală	150.000,000 C.

Primește depuneri spre fructificare, de-
spre cari eliberează libele.

Pentru sumele depuse fără termin de
abzicere și rămân la bancă pe timp mai
scurt de 3 luni de zile, plătește deponenți-
lor 4% interese, — iar depunerile elocate pe
timp mai lung de 3 luni de zile, după mărirea
sumei depuse: plătește deponenților 4¹/₂% și
5% interese fără nici o detra-
gere.

După toate depunerile contribuția (darea)
de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la zece mii de coroane, după
starea casei, să plătesc și fără de abzicere.

Escontează cambii și acordează credite
cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

☞ Acordează împrumuturi hipotecare pe case de
închiriat și pe proprietăți de pământ. ☞